

21.GADSIMTA PRASMES DZĪVES KVALITĀTES KONTEKSTĀ

21st Century Skills in the Context of Life Quality

Inga Zeide

Liepaja University, Latvia

Indra Odiņa

University of Latvia, Latvia

Abstract. *The article addresses comparative qualitative content analysis as a part of the grounded theory research to explore the relationship between English language proficiency of economically active adults and their quality of life. Using comparative qualitative content analysis of the policy documents in respect of lifelong learning as main data collection method, the authors of the article aim to identify the relationship between the 21st century skills and indicators of life quality by comparing the sources that define the 21st century skills and analysing them in the context of the “8+1” dimensions of life quality offered by the European Union. The following research questions have been proposed: how 21st century skills are defined in the policy documents and how they relate to the quality of human life. The analysis of European Parliament, Council of the European Union, World Economic Forum and Eurostat policies, models, strategies and their implementation in respect of lifelong learning reveals existing gaps and points at the urgent need in profiling the development of human skills to enhance human well-being and life quality in Europe. Besides, developing new skills and improving existing ones can be a tool for improving the quality of life in the future, whereas the dimensions of life quality can serve as a prerequisite for skills development.*

Keywords: *21st century skills, adult learning, lifelong learning, the dimensions of life quality.*

Ievads

Introduction

Diskusijas par mūžizglītību ir bijušas aktuālas jau pirms 20 gadiem, kad 2000.gada martā Lisabonā, reaģējot uz globalizāciju, Eiropadome secina, ka Eiropai vajadzētu noteikt jaunas pamatprasmes, kas jānodrošina mūžizglītībā, veidojot uz zināšanām balstītu valstu ekonomiku un uzsver to, ka cilvēki ir Eiropas galvenais kapitāls. Kopš 21.gadsimta sākuma šie secinājumi tiek regulāri aktualizēti, piemēram, 2006.gada decembrī Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome (Padome) nāk klajā ar ieteikumu par pamatprasmēm mūžizglītībā (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006), kuras

savukārt tiek pārskatītas 2018.gadā un dokuments aizstāts ar Padomes ieteikumu par galvenajām kompetencēm mūžizglītībā (The Council of the European Union, 2018).

Apzinoties, ka strauji augošais dinamiskais ritms, tehnoloģijas un mākslīgais intelekts, ar ko cilvēce saskaras 21.gadsimtā, ietekmē arī darba tirgu un praktiski ikvienu darba vietu, ne tikai Eiropas Savienības institūcijas, bet arī darba devēji dažādu organizāciju un apvienību līmeņos meklē atbildi uz jautājumu par prasmēm un kompetencēm, kādas jaunajos apstākļos nepieciešamas galvenajam kapitālam – cilvēkam. Tā piemēram, Pasaules ekonomikas foruma (World Economic Forum, 2016) ziņojumā 2016.gadā darbam nepieciešamās prasmes tika sarindotas trijās kategorijās, kurpretim 2018.gadā šīs pašas organizācijas ziņojumā prasmes tiek kārtotas kategorijās pēc to esošā pieprasījuma 2018.gadā, paredzamā pieprasījuma 2022.gadā un paredzamā samazinājuma līdz 2022.gadam (World Economic Forum, 2018).

Līdz ar Eiropadomes secinājumu par nepieciešamību ieviest mūžizglītības kultūru un investēt cilvēkā kā galvenajā kapitālā, Eiropā turpina raisīties diskusija par cilvēka labklājību, labizjūtu un dzīves kvalitāti. Kopš 2009.gada augusta, kad Eiropas Komisija publicē paziņojumu par iekšzemes kopproduktu (Commission of the European Communities, 2009), jautājums par dzīves kvalitātes indikatoriem kļūst vēl aktuālāks Eiropas Savienības valstīs. Vairākas valstis publicē ziņojumus, nosakot un raksturojot dzīves kvalitātes indikatorus.

Rakstā analizēta Eiropas Parlamenta un Padomes dokumentos un Pasaules ekonomikas foruma (2016, 2018) publikācijās minēto cilvēkam nepieciešamo prasmju kopsakarība ar Eiropas Savienības piedāvātajā dzīves kvalitātes modelī “8+1” iekļautajiem indikatoriem, meklējot atbildes uz jautājumiem: kā 21. gadsimta prasmes ir definētas politikas dokumentos un kā tās ir saistītas ar cilvēka dzīves kvalitāti.

Pētījuma metodoloģija *Research Methodology*

Rakstā tiek analizēti kvalitatīvās kontentanalīzes dati, kas ir neliela daļa no pamatotās teorijas pētījuma, lai veidotu induktīvi noslēgtu teoriju par pētījuma fenomenu – ekonomiski aktīvo pieaugušo angļu valodas prasmes un dzīves kvalitātes dimensiju mijsakārības. Dati ir iegūti, veicot nepārtrauktu salīdzinošo dokumentu analīzi jeb kvalitatīvo kontentanalīzi. Pamatotās teorijas dizaina ietvaros tika kodēts viens datu elements (šajā gadījumā viens dokuments) un salīdzināts ar visiem citiem (līdzīgiem vai atšķirīgiem) elementiem (dokumentiem), lai izstrādātu teorētisko pamatojumu iespējamai saistībai starp dažādiem datu elementiem (Mārtinsone, 2011).

Konkrētā pētījuma daļas ietvaros veiktā kvalitatīvā kontentanalīze ir piemērota “tekstuālu datu satura subjektīvai interpretācijai, izmantojot kodēšanas un tēmu vai modeļu izdalīšanas sistemātisku klasifikācijas procesu” (Mārtinsons, Pipere, & Kamerāde, 2016, p. 375, atsaucoties uz Hsieh un Shannon, 2005). Kontentanalīze jeb satura analīze tika orientēta uz pētāmā materiāla saturu un sistematizēšanu. Uzsākot pētījumu vispirms tika formulēta pētāmā problēma – dzīves kvalitāte, sadalīts teksts fragmentos, noskaidrota satura vienību nozīme, meklējot un salīdzinot terminu tulkojumus un skaidrojumus, tad tika grupētas analītiskās kategorijas: prasmes, kompetences, dimensijas; kam sekoja kategoriju apvienošana un plašāku abstraktu jēdzienu veidošana, izveidojot dzīves kvalitātes modeļa struktūru.

Kvalitatīvās kontentanalīzes procesā tika akcentēti dati un to konkrētā konteksta integrēts skatījums (Mārtinsons, 2011), kas ļauj autorēm interpretēt sociālo pasauli subjektīvā, tomēr zinātniskā veidā. Rezultātā darba autore analizē ne tikai skaidro un nepārprotamo tekstu, bet norāda arī uz atšķirīgiem teksta satura līmeņiem – primāro saturu (tematiem, galvenajām idejām) un latentu saturu (konteksta informāciju, šajā gadījumā arī tulkojuma aspektu).

Eiropas Savienības dokumentu kontentanalīze *Content Analysis of the European Union Documents*

Kopš 20.gadsimta sākuma, kad Eiropā sāk lietot terminu ‘pieaugušo izglītība’ termina ‘tautas izglītība’ vietā un tam paralēli, tiek iezīmēts process, kas nosaka jaunu saturu pieaugušu cilvēku izglītībai. 20.gadsimta laikā pieaugušo izglītība piedzīvo transformāciju, ko raksturo termini ‘tālākizglītība’ un ‘mūžizglītība’. Tie iekļauj ideju par izglītību kā paša pieaugušā organizētu un izvēlētu procesu, izglītību kā neatņemamu katra cilvēka dzīvesstāsta daļu mūža garumā. Kopš Lisabonas Eiropadomes 2000.gadā tiek runāts par prasmēm kā galvenajām izglītības kategorijām un mūžizglītību kā prasmju nodrošināšanas veidu. Cilvēki tiek pasludināti par Eiropas galveno kapitālu, akcentēta prasmju attīstīšanas nepieciešamība Briseles Eiropadomē 2003. un 2005.gadā, kā arī atjaunotajā Lisabonas stratēģijā 2005.gadā (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006).

2001.gadā Eiropadomē Stokholmā un Barselonā tiek noteikti līdz 2010.gadam sasniedzamie “Eiropas izglītības un apmācību sistēmu nākotnes mērķi un darba programma dokumentā “Izglītība un apmācība 2010” (LV tulkojums *Education & Training 2010* dokumentā (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006, L 394/10). Savukārt, Eiropas Komisijas “Paziņojumā par mūžizglītības Eiropas zonas izveidi”, bet vēlāk Padomes 2002. gada 27. jūnija Rezolūcijā par mūžizglītību (The Council of the European Union, 2002) kā prioritāte ir noteikta ‘jauno pamatprasmju’ nodrošināšana un

iezīmēts mūžizglītības laika posms – no pirmsskolas līdz pensijas vecumam un arī pēc tā.

2003.gada maijā Padomē tiek pieņemti Eiropas paraugkritēriji, kas ietver pieaugušo līdzdalību mūžizglītībā, bet 2006.gadā publicēti Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumi par pamatprasmēm mūžizglītībā, kas pazīstami ar nosaukumu “Pamatprasmes mūžizglītībai – Eiropas pamatprincipu kopums” (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006). Dokumenta oficiālais tulkojums latviešu valodā liecina, ka tobrīd nav bijis skaidras izpratnes par mūžizglītību kā pieaugušo izglītību iekļaujošu procesu, jo Eiropas Savienības Oficiālajā vēstnesī teksts latviskots šādi: “Paraugkritēriji ietver (...) pieaugušo mūžizglītību (...)” (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006, L 394/10).

Eiropas Parlaments un Padome (2006) definē astoņas kompetences (angl.- *key competences*, vāc.-*Schlussenkompetenzen*), kas dokumenta oficiālajā tulkojumā latviski nosauktas par pamatprasmēm un raksturotas kā zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas katram cilvēkam nepieciešams personiska piepildījuma/ apmierinātības izjūtai un attīstībai (*personal fulfilment and development*), pilsoniskai aktivitātei, (*active citizenship*), sociālai iekļautībai (*social inclusion*) un nodarbinātībai (*employment*). Dokumenta angļiskajā versijā lietotais termins *personal fulfilment (and development)* autoruprāt, ir daudzaptverošāks nekā latviskais termins ‘izaugsme’, tāpēc autores paplašinājušas ziņojuma terminā ietvertu jēgu, precizējot to ar savu tulkojumu latviski, oficiālā tulkojuma “pamatprasmes ir tās, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai aktivitātei, sociālajai iekļautībai un nodarbinātībai” (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006, L 394/13) vietā piedāvājot definīcijas tulkojumu: “kompetences ir nepieciešamas personiska piepildījuma un apmierinātības izjūtai, attīstībai, pilsoniskai aktivitātei, sociālai iekļautībai un nodarbinātībai”.

2006. gada dokumentā (1.tab.) tika minētas: saziņa dzimtajā valodā, saziņa svešvalodās, matemātiskās prasmes un pamatprasmes zinātnēs un tehnoloģijās, digitālā prasme, mācīšanās mācīties, sociālās un pilsoniskās prasmes, pašiniciatīva un uzņēmējdarbība un kultūras izpratne un izpausme.

Tomēr pēc divpadsmit gadiem Eiropas Parlamenta un Padomes 2006.gada ieteikums “Pamatprasmes mūžizglītībai – Eiropas pamatprincipu kopums” tiek aizstāts ar jaunu dokumentu “Par galvenajām kompetencēm mūžizglītībā” (Eiropas Savienības Padome, 2018). Šajā dokumentā, tāpat kā 2006.gada ieteikumā, minētas astoņas pamatkompetences (kā ‘kompetences’ tās latviskotas arī oficiālajā tulkojumā, atšķirībā no 2006.gada dokumenta tulkojuma, kur lietots termins ‘prasmes’), kas pēc būtības un konteksta sasaucas ar 2006.gadā definētajām ikvienam indivīdam nepieciešamajām prasmēm, tomēr ir zināmas atšķirības. Padomes (Eiropas Savienības Padome, 2018) ieteikuma pielikums,

kurā nosauktas un definētas astoņas pamata kompetences, oficiālajā tulkojumā latviskots kā “Pamatkompetences mūžizglītībā – Eiropas atsauces satvars” (*Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework*). Atsevišķos kontekstos izglītības jomā Latvijā kā angļiskā *framework* tulkojums ir nostiprinājies un definēts jēdziens ‘ietvarstruktūra’, piemēram, “Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra” (*European Qualification Framework*), “Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra” (Akadēmiskās informācijas centrs, 2016). Ievērojot to, ka Padomes (Eiropas Savienības Padome, 2018) ieteikumi neveido struktūru, bet ir jēdzieniski un saturiski raksturojami kā ‘rāmis’ jeb ‘ietvars’, kuru dalībvalstis aicinātas turpmāk izmantot, veidojot mūžizglītības politiku, autores piedāvā latviskojumā izmantot jau pazīstamā jēdziena ‘ietvarstruktūra’ daļu ‘ietvars’ nevis ‘satvars’, attiecīgi, nosaucot dokumentu “Pamatkompetences mūžizglītībā – Eiropas atsauces ietvars”.

1.tabula. Kompetences Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu dokumentos (EP, Padome, 2006)

Table 1 Competences in the Documents of the European Parliament and Council (EP, Padome, 2018)

Dokuments ‘Pamatprasmes mūžizglītībai – Eiropas pamatprincipu kopums’	Dokuments ‘Pamatkompetences mūžizglītībā – Eiropas atsauces satvars’
Saziņa dzimtajā valodā	Rakstpratības kompetence
Saziņa svešvalodās	Daudzvalodu kompetence
Matemātiskās prasmes un pamatprasmes zinātnēs (LV dabaszinībās) un tehnoloģijās	Matemātiskā kompetence un kompetence dabaszinātnēs, tehnoloģijās un inženierzinātnēs
Digitālā prasme	Digitālā kompetence
Mācīšanās mācīties	Personīgā, sociālā un mācīšanās mācīties kompetence
Sociālās un pilsoniskās prasmes	Pilsoniskuma kompetence
Pašinicatīva un uzņēmējdarbība	Uzņēmējdarbības kompetence
Kultūras izpratne un izpausme	Kultūras izpratnes un izpausmes kompetence

Tiek minētas šādas pamatkompetences (1.tab.): rakstpratības kompetence, daudzvalodu kompetence, matemātiskā kompetence un kompetence dabaszinātnēs, tehnoloģijās un inženierzinātnēs, digitālā kompetence, personīgā, sociālā un mācīšanās mācīties kompetence, pilsoniskuma kompetence, uzņēmējdarbības kompetence, kultūras izpratnes un izpausmes kompetence (Eiropas Savienības Padome, 2018). Salīdzinot 2018.gada dokumentu ar 2006.gada ieteikumu dokumentu, skaidrāk definēta virzība uz kompetences nepieciešamību visās nosauktajās jomās nevis tikai nosauktas jomas, kurās kompetence būtu vēlama, kā arī 2018.gada dokumentā kompetenču ietvarstruktūra ir holistiskāka, atzīmējot, ka kompetences savā starpā pārklājas

un ir kombinējamās, kā arī atzīmētas nepieciešamās prasmes – kritiskā domāšana, problēmu risināšana, prasme strādāt komandā, komunikācijas un sarunu risināšanas prasmes, radošums un starpkultūru prasmes – kas caurvij visas pamatkompetences.

Lai gan abos dokumentos minētas astoņas pamatkompetences, tomēr ir redzams, ka 2018.gada dokumentā to ir vairāk, jo atsevišķas 2006.gada dokumentā minētās kompetences (prasmes) 2018.gadā ir apvienotas. Tā, piemēram, “saziņa dzimtajā valodā un saziņa svešvalodās” no divām atsevišķām 2006.gadā apvienota vienā – “daudzvalodu kompetence” (1.tab.). Savukārt, “matemātiskai prasmei un pamatprasmei zinātnēs un tehnoloģijās” (The Council of the European Union, 2006) (LV tulkojums dokumentā (Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, 2006) “pamatprasmei dabaszinībās”) 2018.gadā pilnveidots tulkojums uz “kompetence dabaszinātnēs” pievienota arī “kompetence inženierzinātnēs”.

Tāpat “mācīšanās mācīties” kompetencei 2018.gadā pievienota “personīgā” dimensija (1.tab.), ar to saprotot prasmes, kuras dažkārt dēvē par “dzīves prasmēm”, “mīkstajām prasmēm/ *soft skills*” vai “caurviju prasmēm”. Personīgā, sociālā un mācīšanās kompetence ietver iepriekšējās “mācīšanās mācīties” un “sociālās kompetences” elementus, pastiprinot tādas prasmes kā kritiskā domāšana, darbs komandā, starpkultūru prasmes un problēmu risināšana (The Council of the European Union, 2018).

Darba tirgū pieprasīto prasmju kontentanalīze salīdzinājumā ar Eiropas Savienības dokumentiem *Content Analysis of Skills Required in the Labour Market in Comparison with European Union Documents*

Pasaules ekonomikas forums (World Economic Forum, 2016) fokusē uzmanību uz tām prasmēm, kuras nepieciešamas darbam, piemēram, 2016.gadā darbam nepieciešamās prasmes tika sarindotas trijās ar darbu saistītās prasmju kategorijās – spējās (*abilities*), pamata prasmēs (*basic skills*) un daudzfunkcionālās prasmēs (*cross-functional skills*) (World Economic Forum, 2016), kurpretim 2018.gada šīs prasmes tiek kārtotas kategorijās pēc to esošā pieprasījuma 2018.gadā, paredzamā pieprasījuma 2022.gadā un paredzamā samazinājuma līdz 2022.gadam (World Economic Forum, 2018).

Analizējot ziņojumu desmit pieprasītāko prasmju kontekstā, secināms, ka 2022.gada prognozē vispieprasītākā saglabājas “analītiskās domāšanas un inovācijas prasme”. Vairāk pieprasīta nekā 2018.gadā kļuš “aktīvās mācīšanās un mācīšanās stratēģiju prasme” – no ceturtais pozīcijas 2016.gadā tai prognozēta otrā vieta 2022.gadā – , kā arī “radošums, oriģinalitāte un iniciatīva”,

kam (Word Economic Forum 2018) prasmju “Top 10” prognozēts pakāpties no piektās vietas 2018.gadā uz trešo vietu 2022.gadā (2.tab.).

Praktiski visas Pasaules ekonomikas foruma (Word Economic Forum, 2018) kā 2022.gada tendenci raksturojošās Top 10 prasmes ierindojamas trijās Padomes (2018) ieteikumos minētajās pamatkompetencēs: digitālā kompetence (tehnoloģiju projektēšana un programmēšana; sistēmu analīze un novērtēšana), personīgā, sociālā un mācīšanās mācīties kompetence (analītiskā domāšana un inovācijas; aktīvā mācīšanās un mācīšanās stratēģijas; kritiskā domāšana un analīze; kompleksu problēmu risināšana; līderība un sociālā ietekme; emocionālā inteliģence), uzņēmējdarbības iniciatīva (radošums, oriģinalitāte, iniciatīva; spriestspēja, problēmu risināšana, idejas), vienlaicīgi secinot, ka tādām Padomes (2018) minētām būtiskām pamatkompetencēm kā rakstītprātība un matemātikas prasme darba devēji paredz pieprasījuma samazinājumu (2.tab.).

2.tabula. Pasaules ekonomikas foruma definētās prasmes, 2018 vs. 2022, Top 10

(Word Economic Forum, 2018)

Table 2 Defined Skills by the World Economic Forum, 2018 vs. 2022, Top Ten

(Word Economic Forum, 2018)

2018	Tendence 2022	Samazinājums 2022
Analītiskā domāšana un inovācijas	Analītiskā domāšana un inovācijas	Manuālā veiktība, izturība un precizitāte
Kompleksu problēmu risināšana	Aktīvā mācīšanās un mācīšanās stratēģijas	Atmiņa, verbālās, dzirdes un telpiskās spējas
Kritiskā domāšana un analīze	Radošums, oriģinalitāte, iniciatīva	Finanšu un materiālo resursu menedžments
Aktīva mācīšanās un mācīšanās stratēģijas	Tehnoloģiju projektēšana un programmēšana	Tehnoloģiju uzstādīšana un uzturēšana
Radošums, oriģinalitāte, iniciatīva	Kritiskā domāšana un analīze	Lasīšana, rakstīšana, matemātika un aktīvā klausīšanās
Uzmanība pret detaļām, uzticamība	Kompleksu problēmu risināšana	Personāla menedžments
Emocionālā inteliģence	Līderība un sociālā ietekme	Kvalitātes kontrole un izpratne par drošību
Spriestspēja, problēmu risināšana, idejas	Emocionālā inteliģence	Koordinēšana un laika menedžments
Līderība un sociālā ietekme	Spriestspēja, problēmu risināšana, idejas	Vizuālās, dzirdes un runas spējas
Koordinēšana un laika menedžments	Sistēmu analīze un novērtēšana	Tehnoloģiju izmantošana, uzraudzība un kontrole

Izvērtējot darbam nepieciešamās prasmes 21.gadsimtā un analizējot prognozēto samazinājumu, jāsecina, ka samazinājuma tendence vērsta rutīnas procesa virzienā, respektīvi, to procesa virzienā, kuri potenciāli īsākā vai ilgākā

laika periodā varētu tikt aizstāti ar tehnoloģijām. Kā arī līdzās digitālajai kompetencei lielāka vērtība un nepieciešamība ir pēc darbinieku tā sauktajām “mīkstajām” jeb “caurviju” prasmēm (piemēram, analītiskā, kritiskā domāšana, līderība, emocionālā inteliģence), nekā profesionālajām vai tehniskajām prasmēm (piemēram, lasīšana, rakstīšana, matemātika, laika plānošana, atmiņa).

Tomēr jāatzīmē, ka, lai gan “caurviju prasmju” nozīme darba tirgū pieaug, nav īsta mehānisma jeb rīka šo prasmju mērīšanai. Tas secināts arī OECD darba dokumentā (Martin, 2018) par programmu starptautiskajai prasmju novērtēšanai pieaugušajiem PIAAC (*The Programme for the International Assessment of Adult Competences*).

Diskusija par dzīves kvalitātes dimensiju saistību ar 21.gadsimta prasmēm *Discussion on the Relation Between the Dimensions of Life Quality and 21st Century Skills*

Līdz ar Eiropadomes secinājumu par nepieciešamību ieviest mūžizglītības kultūru un investēt cilvēkā kā galvenajā kapitālā un ieteikumiem par galvenajām mūžizglītības kompetencēm, Eiropā paralēli notiek diskusija par cilvēka labklājību un dzīves kvalitāti. Kopš 2009.gada augusta Eiropas Komisijas publicētā paziņojuma par iekšzemes kopproduktu (Commission of the European Communities, 2009) jautājums par dzīves kvalitātes indikatoriem kļūst arvien aktuālāks Eiropas Savienības valstīs. Tā piemēram, Vācijā, valdības projekts ‘Gut leben in Deutschland’, kas norisinājās no 2014.-2016.gadam, ar mērķi dialogā ar iedzīvotājiem identificēt un izvēlēties konkrētus dzīves kvalitātes indikatorus, noslēdzās ar valdības ziņojumu, kurā ietvertas 12 dimensijas un 46 indikatori (Bundesregierung, 2016). Lielbritānijā Nacionālā Statistikas pārvalde nacionālo labizjūtu mēra pēc 43 indikatoriem. Savukārt, Eiropas Savienības statistikas birojs (Eurostat, 2017) ir nācis klajā ar 8+1 dimensiju dzīves kvalitātes modeli. Latvijas Centrālā statistikas pārvalde iedzīvotāju dzīves kvalitāti mēra, ņemot vērā piecus galvenos rādītājus: materiālie dzīves apstākļi, produktīva aktivitāte un darbs, veselība, izglītība un ekonomiskā un personiskā drošība.

Var secināt, ka bez 21.gadsimta darba tirgū pieprasītajām prasmēm dzīves kvalitātes nodrošināšana ir ierobežota. Līdz ar to, pieauguša, ekonomiski aktīva cilvēka dzīves kvalitātes modelis ir skatāms kopsakarībā ar 21.gadsimta prasmēm.

8+1 modelī (Eurostat, 2017) šobrīd iekļautās dimensijas ir materiālie dzīves apstākļi, produktīvās vai citas pamata darbības, veselība, izglītība, brīvais laiks un sociālā mijiedarbība, ekonomiskā un fiziskā drošība, valsts pārvalde un pamattiesības, daba un apkārtējā vide un tā sauktā subjektīvā dimensija – cilvēka kopējā/ vispārējā dzīves pieredze, pēdējā iekļaujot tādas rādītājus kā

apmierinātību ar dzīvi, jūtas un emocionālo stāvokli, psiholoģisko labizjūtu/savas dzīves vērtības izjūtu, kas diemžēl nav aktualizēti Latvijā.

Kā tika minēts iepriekš, Eiropas Savienības institūcijas lielu uzmanību velta cilvēku prasmju attīstībai, ka cilvēki ir Eiropas galvenais kapitāls un cilvēka piepildījuma un apmierinātības izjūtas un attīstības veicināšana būtu galvenais mērķis. No tā arī izriet secinājums, ka dzīves kvalitātei ir vismaz tikpat liela, ja ne lielāka nozīme cilvēka dzīvē kā prasmju attīstībai. No vienas puses – jaunu prasmju attīstīšana un esošo pilnveide var tikt uzlūkota kā turpmākās dzīves kvalitātes uzlabošanas rīks. No otras puses – jebkura no augstāk nosauktajām Eurostat (2017) piedāvātajām 9 dzīves kvalitātes dimensijām var tikt uzlūkota kā prasmju pilnveides priekšnosacījums, sevišķi lielā mērā tādās dimensijās kā veselība, izglītība, tās pieejamības kontekstā, ekonomiskā un fiziskā drošība, darba un brīvā laika līdzsvars (ar to tiek saprasts konteksts dimensijai “produktīvās vai citas pamata darbības”).

Secinājumi un ierosme turpmākajiem pētījumiem *Conclusions and Initiatives for Further Research*

Saskaņā ar pāreju no mehānistiskās izglītības vai mācīšanas paradigmas uz holistisku izglītības vai mācīšanās paradigmu (Schreiner, Banev, & Oxley, 2005), koncentrējoties uz starpdisciplināritāti, zināšanu integrāciju, intelekta attīstību, cilvēka personiskā piepildījuma un apmierinātības izjūta ir būtisks dzīves kvalitātes priekšnosacījums. Izglītības dimensija mūžizglītības kontekstā 21.gadsimtā ir kļuvusi par vienu no būtiskākajām dzīves kvalitātes dimensijām. 21.gadsimta dzīves kvalitātes modeli raksturo spēja pielāgoties strauji mainīgiem apstākļiem, spēja un iespēja iegūt arvien jaunas zināšanas un apgūt arvien jaunas prasmes, kas, savukārt, noved pie nepieciešamības aplūkot cilvēka dzīves kvalitāti augstākminētajā problemātikā, vai, vismaz paplašināt izglītības dimensijas ietvaru, līdzīgi kā 8+1 modeļa (Eurostat, 2017) subjektīvo dimensiju “kopējā/ vispārējā dzīves pieredze”.

Vienlaikus jāsecina, ka Eiropas Savienības dokumentu tulkojumos vērojams izpratnes trūkums par mūžizglītības terminiem un nepieciešams viest skaidrību šīs jomas terminu daudzveidībā, tos precizējot un definējot valstiskā līmenī, kā arī prasmju tēmas aktualitāte un pieaugoša dinamika pasaulē rada arvien jaunus terminus, līdz ar ko nepieciešams rosināt diskusiju Latvijas sabiedrībā par terminoloģiju latviešu valodā. Rakstā analizētie kvalitatīvās kontentanalīzes dati ir neliela daļa no pamatotās teorijas pētījuma, lai veidotu induktīvi noslēgtu teoriju par ekonomiski aktīvo pieaugušo angļu valodas prasmju mījsakarību ar viņu dzīves kvalitāti.

Summary

The article '21st Century Skills in the Context of Life Quality' deals with the of qualitative content analysis, being a part of the grounded theory research on the relationship between English language proficiency of economically active adults and their quality of life. The data are obtained through continuous comparative qualitative content analysis of policies, models, strategies and their implementation in respect of lifelong learning. The study aims at exploring the relationship between the human skills required by the European Parliament and the Council of the European Union (2006, 2018) and the World Economic Forum (2016, 2018) and the dimensions included in the 8 + 1 life quality model provided by Eurostat (2017). It also seeks for the answers to the questions: how 21st century skills are defined in the policy documents and how they relate to the quality of human life.

Based on the documents of the Council of the European Union and the European Parliament on lifelong learning, it can be concluded that institutions of the European Union are paying increasing attention to the development of human skills with overall goal to promote people's fulfilment and development.

At the same time when the European Council prioritized the need to introduce a culture of lifelong learning and invest in people as core capital and announced recommendations on key competences for lifelong learning, a debate on human well-being and life quality was also triggered in Europe.

So, it can be concluded that life quality is at least as important, if not more important, in human life as the development of skills. On the one hand, developing new skills and improving existing ones can be a tool for improving the quality of life in the future. On the other hand, any of the 9 dimensions of life quality offered by Eurostat (2017) can serve as a prerequisite for skills development, especially such dimensions as health, education and its accessibility, economic and physical security, the balance between work and life.

Based on the holistic paradigm (Schreiner, Banev, & Oxley, 2005) that human's overall goal of acquiring knowledge and developing skills is the sense of personal fulfilment and satisfaction which is an essential prerequisite for life quality, the authors conclude that the dimension of education has become one of the most important dimensions of life quality in the 21st century. The 21st century life quality model means that people have got the ability to adapt to rapidly changing circumstances, acquire new knowledge and develop skills, which in its turn leads to the recommendation to look at human life quality by broadening the dimension of education similar to the subjective dimension of overall experience of life in the 8 + 1 model (Eurostat, 2017).

At the same time, it has to be admitted that Latvian translations of the European Union documents lack understanding of lifelong learning terms and there is a need for the reformulation of several terms in this field, clarifying and defining them at national level. The topicality of terms used in the global arena requires appropriate terminology in the Latvian language.

Literatūra References

Akadēmiskās informācijas centrs. (2016). *Terminoloģija Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras un Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā*. Pētījuma ziņojums, Rīga, 2016

- Commission of the European Communities. (2009). *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. GDP and Beyond. Measuring Progress in the Changing World*. Brussels, 20.8.2009.COM (2009) 433 final. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0433:FIN:EN:PDF>
- Die Bundesregierung. (2016). *Bericht der Bundesregierung zur Lebensqualität in Deutschland*. Berlin: Presse-und Informationsamt der Bundesregierung.
- Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome. (2006). Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2006.gada 18.decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā (2006/962/EK). *Eiropas Savienības Oficiālais vēstnesis*. L 394, 2006.gada 30.decembris. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2006:394:FULL&from=LV>
- Eiropas Savienības Padome. (2018). *Padomes ieteikums (2018.gada 22.maijs) par pamatkompetencēm mūžizglītībā* (Dokuments attiecas uz EEZ) (2018/C 189/01). Retrieved from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
- Eurostat. (2017). *Final Report of the Expert Group on Quality of Life Indicators. 2017 edition*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- Martin, J. (2018). Skills for the 21st Century: Findings and Policy Lessons From the OECD Survey of Adult Skills, *OECD Education Working Papers*, No. 166, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/96e69229-en>
- Mārtinsons, K. (sast.) (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. R.: RaKa.
- Mārtinsons, K., Pipere, A., & Kamerāde, D. (red.) (2016). *Pētniecība: teorija un prakse*. R.: RaKa.
- Schreiner, P., Banev, E., & Oxley, S. (2005). *Holistic Education Resource Book*. Waxmann Verlag ISBN383096451X
- The Council of the European Union. (2018). *Council Recommendation of 22 May 2018 on Key Competences for Lifelong Learning* (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). Retrieved from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
- The Council of the European Union. (2002). Council Resolution on 27 June 2002 of Lifelong Learning. *Eiropas Savienības Oficiālais vēstnesis*. OV C 163, 9.7.2002. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2002.163.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2002:163:TOC
- The Council of the European Union. (2006). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on Key Competences for Lifelong Learning* (2006/962/EC). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN>
- World Economic Forum. (2016). *The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf
- World Economic Forum. (2018). *The Future of Jobs Report*. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2018>

INOVĀCIJAS VALODU APGUVĒ
Innovation in Language Education

